

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 7 maj 1901, kl. 3 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande åstadkommandet af förbättrade uppgifter om rikets in- och utförsel af varor m. m.

I anledning af en inom Andra Kammaren af herr *H. Hedlund* väckt motion, n:o 139, och med bifall till kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3 (i samlingen n:o 15) har Andra Kammaren för sin del beslutit, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t dels måtte uttala önskvärdheten deraf, att i de nu af kongl. generaltullstyrelsen utgifna månadsrapporterna angående Sveriges in- och utförsel af viktigare varor, så snart Kongl. Maj:t fastställt nytt system för varornas värdesättning, måtte intagas ej endast, såsom nu, varornas kvantiteter, utan äfven deras värden, dels måtte anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning angående möjligheten utaf samt kostnaden för ett årligt utgifvande af preliminära statistiska meddelanden af i motionen antydt innehåll, samlade i en gemensam publikation.

Uti sin nu ifrågavarande motion hade motionären hemställt, »att Riksdagen, med uttalande af önskvärdheten af att dels månatliga preliminära uppgifter om den hufvudsakliga utförseln och införseln jemte dess värde och dels en årlig serie tidigt utkommande, preliminära eller definitiva statistiska meddelanden, lämpliga för belysande af de allmänna

ekonomiska förhållandena, vore att tillgå, ville aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning af möjligheterna för sådana publikationers åvägabringande samt, derest af utredningen framginge, att publikationerna i fråga utan afsevärda svårigheter och kostnader kunde komma till stånd, låta vidtaga de åtgärder, som vore nödiga för utarbetande och utgifvande deraf.»

Hvad först angår frågan om åvägabringande af månatliga preliminära uppgifter om kvantitet och värde af landets hufvudsakliga export och import, anföres i motionen följande:

»Såsom för Riksdagen icke är obekant, ha med afseende på vårt lands finansiella ställning till utlandet vid flera tillfällen under de sist förflutna åren yppat sig förhållanden, hvarpå vi ingalunda varit vederbörligen förberedda. Att detta kunnat inträffa, beror, såsom känt är, i hufvudsaklig grad på den ofullkomliga kunskap man egt om den s. k. handelsbalansen, förhållandet mellan införselns och utförselns värden. De månatliga uppgifter, som generaltullstyrelsen meddelar 'å rikets in- och utförsel af vissa hufvudsakliga varor', äro, särskildt i fråga om importen, mycket ofullständiga och dertill i saknad af alla värdeberäkningar, i följd hvaraf de för bedömandet af den finansiella ställningen länge varit så godt som värdelösa. Enligt hvad man erfarit, hafva å vederbörligt håll åtgärder vidtagits att från och med innevarande års början väsentligt öka antalet upptagna artiklar å både ut- och införselnsidan. Fortfarande är dock icke ifrågasatt, att uppgifterna om in- och utförda varuquantiteter skola åtföljas af någon värdeberäkning, medan dock bifogandet af en sådan skulle vara af väsentlig betydelse för att vinna en överblick öfver handelsbalansen. Rätt allmänt i utlandet har man dock kort efter hvarje månads slut uppgift offentliggjord öfver in- och utförsel af hufvudsakliga varor jemte deras värde. Det stora gagnet deraf borde föranleda, att också i vårt land dylika snabba in- och utförselrapporter åstadkommas, äfven om derpå måste nedläggas någon kostnad.»

Hvad vidare beträffar förslaget om publicerande af en årlig serie tidigt utkommande statistiska meddelanden rörande de allmänna ekonomiska förhållandena, framhåller motionären till en början den stora olägenhet, som låge deruti, att i regel de i serien »Bidrag till Sveriges officiella statistik» ingående redogörelserna ej offentliggjordes förr än ett å två år efter det år, hvartill redogörelserna hänförde sig. Utan kännedom om den allra närmaste tidens förhållanden, i den mån de i siffror kunde uttryckas,

vore det säkerligen så godt som omöjligt att vinna en tillförlitlig uppfattning af konjunkturerna och den ekonomiska ställningen i allmänhet. Särskildt för Riksdagen vore det vid många frågors behandling af stor betydelse att ega tillgång till en lätt öfverskådlig framställning af det näst föregående årets viktigaste, för ekonomien belysande drag.

Motionären anför vidare, hurusom redan för närvarande vissa statistiska uppgifter temligen tidigt offentliggöras, såsom t. ex. Kongl. Maj:ts befallningshafvandes årsväxtberättelser, generalsammandraget öfver bevillningen, uppgifter om registrerade aktiebolag, postsparbanksinsättningar och -uttagningar m. m. Med afseende å dessa jemförelsevis tidigt offentliggjorda uppgifter vore det emellertid en väsentlig olägenhet, att de publicerades utan den ringaste yttre samhörighet. Deraf blefve nemligen följden, att de ofta kastades undan, blefvo obemärkta eller i alla händelser icke underkastades den jemförande granskning, hvarförutan en totalbild af de förhållanden, hvarom de skulle upplysa, icke stode att vinna. Då för öfrigt enbart genom dessa uppgifter det af motionären framhållna önskemålet knappast kunde anses vara på ett tillfyllestgörande sätt tillgodosedt, vore genom deras tillvaro önskvärdheten af en komplettering med andra, nu endast i »Bidrag till Sveriges officiella statistik» sent offentliggjorda uppgifter långt ifrån utesluten.

Möjlighet till en tidigare publicering af vissa data, tillhörande sistnämnda kategori, saknades icke heller, såvida man nemligen till en början åtnöjde sig med preliminära meddelanden. Motionären hänvisar i dett sammanhang till ett förslag i nämnda riktning, hvilket af aktuarien I. Flodström blifvit framlagdt i Ekonomisk Tidskrift för år 1899, 10:de häftet. Enligt detta förslag skulle genom kongl. statistiska centralbyråns försorg, efter enhetlig plan och i ett lätthandterligt format, tidigt i början af hvarje år utgifvas en serie preliminära statistiska meddelanden, afseende förhållandena under det nästföregående året, med jemförande öfversigter för äldre år i så vidsträckt mån som möjligt, och borde i denna publikation meddelas följande uppgifter: 1) sammandrag af Kongl. Maj:ts befallningshafvandes årsväxtberättelser; 2) folkmängden och folkmängdens förändringar; 3) sammandrag af länens markegångstaxor; 4) generalsammandrag öfver bevillningen af fast egendom och af inkomst m. m.; 5) registrerade aktiebolag; 6) införseln och utförseln af viktigare varuslag till kvantitet och värde samt införselns och utförselns totalvärdet; 7) handelsflottan; 8) jernvägsstatistik; 9) telegrafkorrespondensen i riket; 10) insättningar och uttagningar i sparbankerna; samt 11) insättningar

och uttagningar i postsparbanken. Derjemte gäfves enligt artikelförfattarens åsigt åtskilliga andra förhållanden, t. ex. utsökningsmål, konkurser m. m., som förtjenade att på samma sätt statistiskt behandlas; och framhåller motionären såsom ytterligare ett önskvärdt tillägg redogörelse för insättningar och uttagningar å sparkasseräkning i enskilda banker och aktiebanker (samt solidariska folkbanker).

På sätt äfven af motionären omförmäles, har af dåvarande chefen för statistiska centralbyrån den 24 januari 1900 till herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet afgifvits infordradt yttrande öfver förenämnda förslag. I detta yttrande, som likaledes finnes infördt i Ekonomisk Tidskrift, årg. 1900, häft. 3, ha framhållits de erinringar, till hvilka förslaget enligt nämnde chefs åsigt gäfve anledning.

Motionären finner emellertid, att de förebragta skälen på många punkter vittnade om en missuppfattning såväl af enskildheter i förslaget som ock — förnämligast — af hufvudtanken deri, hvilken varit just hvad som af motionären betecknats såsom ett önskemål: att på ett ställe samla de spridda, tidigt utkommande statistiska uppgifter, som redan funnes, och att komplettera dessa med sådana andra, hvilka utan större svårigheter skulle kunna erhållas och som vore af en för kändedom om de allmänna ekonomiska förhållandena mycket afsevärd betydelse. Äfven vore enligt motionärens åsigt de svårigheter, hvilka antagits skola möta planens genomförande och som anförts såsom skäl för att afstyrka densamma, öfverdrifna. Motionären ansåge därför, att förslaget kunde vara förtjent af att upptagas till ytterligare pröfning och utredning. Då emellertid en sådan utan förnyad anledning måhända icke komme att företagas, föresloge motionären, att Riksdagen skulle uttala sig för önskvärdheten af att en särskild publikation af ifrågavarande art komme till stånd.

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskott har, hvad först angår förslaget om månatliga uppgifter å kvantitet och värde af vårt lands hufvudsakliga export och import, satt sig i tillfälle att taga kändedom om hvad i enahanda hänseende för närvarande publiceras i Norge och i åtskilliga främmande länder; och meddelas af utskottet en öfversigt öfver hvad utskottet i förevarande ämne inhemtat, utvisande, att i nästan alla civiliserade länder redogörelser för de respektive ländernas in- och utförsel utgifvas månadsvis eller åtminstone kvartalsvis, och att

dessa rapporter i regel innehålla uppgifter angående de in- och utförda varornas såväl kvantiteter som värden.

»Hvad förhållandena i *Sverige* angår — yttrar utskottet derefter — utarbetas i kongl. generaltullstyrelsen för hvarje månad rapporter angående såväl införsel som utförsel, hvilka rapporter intill början af innevarande år omfattade 53 varuslag för införseln och 54 för utförseln. Detta utgör, efter värde räknadt, omkring 80 % af utförseln, men endast omkring 50 % af införseln. Nämnda månadsrapporter började utgifvas år 1869 efter ett året förut upprättadt formulär, hvilket sedan undergått endast obetydliga förändringar. Då emellertid arten af Sveriges handelsomsättning med utlandet under de senast förflutna trettio åren undergått en genomgripande omgestaltning och de meddelade öfversigterna på grund häraf förlorat mycket i såväl fullständighet som tillförlitlighet, utarbetades under förra året i kongl. generaltullstyrelsen ett förslag till nya månadsrapporter, hvilket förslag öfverlemnades till kongl. kommerskollegium för erhållande af dess yttrande. Efter verkställd granskning af förslaget tillstyrkte sistnämnda embetsverk detsamma i hufvudsak, och med ledning af hvad sålunda i frågan förekommit har kongl. generaltullstyrelsen från och med innevarande år börjat utgifva nya månadsrapporter, hvori dels åtskilliga slag af varor, hvilka numera för vår handelsomsättning förlorat det mesta af sin betydelse, borttagits, dels andra varuslag, hvilka i vår tid börjat spela en viktigare rol, blifvit tillagda. Den första af dessa nya månadsrapporter, den för januari månad, utgafs i medlet af februari innevarande år. Densamma innefattar 84 varuslag för införseln och 70 varuslag för utförseln och upptagas, enligt en i kongl. generaltullstyrelsen gjord beräkning, i dessa nya månadsrapporter omkring 75 % af hela vår införsel och något mera än 90 % af hela vår utförsel, efter värde räknadt. Såsom förut omfattar införseln såväl direkt som från transito-upplag tullbehandlade varor jemte uppläggningar på nederlag, men ej förtullningar derifrån; utförseln omfattar jemväl sådan från nederlag. Genom nämnda förhållanden skilja sig dessa rapporter från motsvarande tabell i den sedermera för hvarje år af kongl. kommerskollegium utgifna berättelse om vår utrikeshandel. Rapporterna lemna för öfrigt, likasom förut, för jemförelsens skull redogörelser för förhållandena under de fyra närmast föregående åren och innehålla fortfarande uppgifter om de upptagna varuslagens kvantiteter, men ej om deras värden.»

Enligt hvad utskottet inhemtat, hade dock i kongl. generaltullstyrelsen fråga varit före angående lämpligheten att i de nya månads-

rapporterna äfven utsätta värden på derstädes upptagna artiklar. Orsaken, hvarför detta ännu ej skett, låge dels i den ökade kostnad, ett dylikt tillägg skulle medföra, dels ock hufvudsakligen deri, att för närvarande fråga vore väckt om att i sammanhang med omorganiserandet af hela vår handelsstatistik söka införa en förändrad metod för värdesättningen, den s. k. deklarationsmetoden. Hos Kongl. Maj:t hvilade för närvarande ett förslag angående en dylik omorganisation, utarbetadt af numera affidne presidenten i kongl. kommerskollegium Wærn och förre öfverdirektören i kongl. statistiska centralbyrån E. Sidenbladh, hvaröfver, på Kongl. Maj:ts befallning, kongl. kommerskollegium och kongl. generaltullstyrelsen afgifvit gemensamt underdånigt utlåtande, sedan de i sin ordning infordrat yttranden från såväl samtliga länsstyrelser som äfven från handels- och sjöfartsnämnder, fabriksföreningar, enskilde köpmän och industriidkare, samt dessutom en representant för kongl. kommerskollegium och en för kongl. generaltullstyrelsen på offentligt uppdrag i Danmark och Tyskland tagit kännedom om derstädes använda handelsstatistiska anordningar, särskildt å de platser, der det s. k. värde-deklarationssystemet antagits. Öfver nyssnämnda förslag hade äfven kongl. statistiska tabellkommissionen afgifvit underdånigt yttrande.

Ehuru sålunda uppmärksamheten redan vore fäst på lämpligheten deraf, att äfven i de svenska månadsrapporterna angående in- och utförsel uppgifter om varornas värde intoges, ansåge sig utskottet dock böra hemställa, det Riksdagen ville uttala sig för önskvärdheten deraf, att, så snart ett nytt system för värdesättning blefve af Kongl. Maj:t fastställt, värdet af de i kongl. generaltullstyrelsens månadsrapporter upptagna varuslag måtte äfven i nämnda rapporter införas.

Med afseende å det i motionens senare del framställda förslag om publicerande af en årlig serie preliminära statistiska meddelanden rörande landets ekonomiska förhållanden i allmänhet yttrar bemälda utskott följande:

»Visserligen utgifvas i flera länder preliminära statistiska meddelanden angående de ekonomiska företeelserna, för så vidt de kunna i tabellarisk form framställas ej blott å handels och industriens, utan äfven å andra områden, men utskottet har sig ej bekant, att i något land någon eller några särskilda publikationer af det slag, motionären åsyftar, blifvit utgifna, och vågar därför ej yttra sig angående möjligheten af dylika publikationers åstadkommande inom den af motionären ifrågasatta tiden. Dock bör detta, enligt utskottets mening, ej utgöra något

tillräckligt skäl att afvisa det af motionären framställda förslaget, hvars förverkligande skulle medföra ej obetydliga fördelar icke blott för Riksdagen vid utöfvandet af dess beskattningsrätt, utan äfven för en mängd enskilde industriidkare och affärsmän. Enligt hvad utskottet inhemtat, skulle en sådan publikation som den ofvan omtalade dock ej kunna åstadkommas utan extra kostnader, då för möjliggörandet af dess utgifvande inom kort tid efter slutet af det år, hvarje publikation skulle afse, åtskilliga särskilda åtgärder utan tvifvel finge vidtagas. Eftersom likväl frågan synes utskottet af obestriddig vigt, anser sig utskottet böra föreslå Riksdagen, att möjligheterna af förslagets realiserande måtte tagas i öfvervägande. Skulle en utredning gifva vid handen, att det kan förverkligas, lärer Kongl. Maj:t icke underlåta att till Riksdagen inkomma med de framställningar, som häraf kunna föranledas.»

Då utskottet nu går att, jemlikt från Första Kammaren erhållen remiss, för egen del afgifva yttrande öfver ifrågavarande motion, får utskottet, hvad angår den del af motionen, som afser generaltullstyrelsens månadsrapporter öfver in- och utförsel, till en början hänvisa till den af Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskott i detta ämne åvägabragta utredning.

Såsom af denna utredning närmare inhemtas, har man i de stora kulturländerna allmänt beaktat nödvändigheten af att kunna så nära som möjligt följa handelsomsättningens gång och i sådant afseende infört statistiska redogörelser äfven för kortare tidsperioder än helår. Då detta förhållande eger rum i länder, der de statistiska årsredogörelserna i regel publiceras redan i början af hvarje år, så synes en liknande anordning vara i vårt land så mycket mera af behof påkallad, som hos oss näringsstatistiken i allmänhet först jemförelsevis sent föreligger fullständigt utarbetad och i tryck tillgänglig.

Värdet af dylika, successivt under loppet af hvarje år meddelade uppgifter angående varuomsättningen måste naturligtvis vara i hög grad beroende af uppgifternas fullständighet. I vissa länder omfatta också de månatligen eller kvartalsvis lemnade redogörelserna hela varuomsättningen, hvilket förhållande äfven torde i sin mån bidra dertill, att också årsredogörelserna i dessa länder kunna vida fortare än eljest utarbetas. Men äfven om i vårt land förhållandena ej skulle medgifva, att de här publicerade månadsrapporterna utvidgas till att upptaga hela vår import och export, så är det af vigt, att dessa rapporter göras så

omfattande som möjligt. Vid det förhållande, att generaltullstyrelsen med innevarande års början vidtagit ganska väsentliga förändringar i fråga om de varor, som redovisas i månadsrapporterna, torde utskottet kunna i detta afseende inskränka sig till att uttala önskvärldheten deraf, att rapporterna i fråga städse omfatta åtminstone alla de varor, i hvilka någon afsevärd omsättning mellan Sverige och utlandet eger rum, samt att för detta ändamål tid efter annan verkställes en noggrann revision af de i rapporterna förekommande varurubrikerna.

Såsom redan omnämnts, meddelas för närvarande i månadsrapporterna endast kvantiteten af in- eller utförda varor, medan deremot särskilda uppgifter om varornas värde icke förekomma. Med afseende å de lemnade kvantitetsuppgifterna vill utskottet endast framhålla angelägenheten af, att vid dessa uppgifter användas samma kvantitetsbestämningar, som beträffande hvarje varuslag i allmänhet brukas i handeln, så att t. ex. kvantiteten af en vara, som vid handel allmänt mätes i vikt, ej angifves i rymdmått eller tvärtom.

Hvad åter angår uppgifterna rörande varornas värde, finner utskottet lika med motionären, att sådana uppgifter äro af en väsentlig betydelse för en öfverblick öfver handelsbalansens ställning. Det synes ock utskottet vara klart, att frågan om dessa uppgifters införande i månadsrapporterna på det närmaste sammanhänger med frågan om metoden för det statistiska värdets beräkning. Skall detta värde fortfarande bestämmas såsom hittills, d. v. s. med ledning af inhemtade uppgifter angående de under respektive redogörelseår rådande medelpris, så kunna i månadsrapporterna svärligen meddelas andra värdeuppgifter än sådana, som stödja sig på de för nästföregående år fastställda statistiska medelvärden. I följd deraf skulle emellertid värdeuppgifterna i månadsrapporterna komma att i fråga om alla de varor, som ej hafva samma statistiska medelvärde från det ena året till det andra, afvika från de uppgifter, som i enahanda afseende blefve sedermera införda i den hela året omfattande statistiken.

Denna olägenhet synes deremot vara förebyggd, om den ofvan nämnda s. k. deklarationsmetoden varder införd. Enligt det förslag, som, efter hvad redan omförmäls, blifvit af utsedde komiterade i detta hänseende utarbetadt, skulle det åligga godsegare att i angifningsinlaga vid såväl in- som utförsel jemte godsets namn, art, antal, mått eller vikt uppgifva äfven dess värde (*cif* vid införsel och *fob* vid utförsel). Då man betänker, att under de allra flesta af tulltaxans varurubriker samman-

fattas en mängd olika kvaliteter med vidt skilda pris, förefaller det också, som om det i en del fall skulle vara snart sagt omöjligt att på hittills brukligt sätt erhålla någorlunda exakta medelvärden för alla de artiklar, som hänföras under en och samma varurubrik. Att det åter är för bedömandet af allmänna ekonomiska frågor ett oundgängligt vilkor att kunna grunda sitt omdöme på tillförlitliga uppgifter om varuomsättningens värde, torde ligga i öppen dag. Då alltså äfven ur denna synpunkt en reform af den nu använda metoden för den statistiska värdesättningen synes vara af behovet påkallad, torde det vara så mycket mera skäl att genom deklaraionsmetodens antagande underlätta införandet i månadsrapporterna af äfven varuomsättningens värde.

På grund af hvad sålunda anförts, anser utskottet sig böra tillstyrka bifall till den förra delen af Andra Kammarens ifrågavarande beslut.

Hvad derefter vidkommer det i senare delen af förevarande motion framställda förslag om utarbetande af en årlig serie preliminära statistiska meddelanden rörande allmänna ekonomiska förhållanden, har det i förenämnda tidskriftsuppsats härutinnan framlagda förslag synts äfven utskottet mycket tilltalande. De betänkligheter, som i det öfver förslaget afgifna yttrande anföras emot detsamma, bör enligt utskottets åsigt icke tillmätas afgörande betydelse gent emot den obestriddiga nytta, som en dylik publikation skulle medföra icke minst för ledamöterna af Riksdagens båda kamrar. Medan man nu är hänvisad att, ofta med åtskillig omgång och tidsspillan, söka olika uppgifter angående vårt lands näringslif och ekonomiska förhållanden i särskilda delar af serien »Bidrag till Sveriges officiella statistik», skulle en publikation af nu ifrågavarande art erbjuda tillfälle att vida lättare erhålla en tillförlitlig öfversigt öfver den ekonomiska ställningen.

Det sammandrag af den officiella statistikens olika delar, som plägar årligen meddelas i Statistisk Tidskrift, synes icke kunna ersätta den publikation, hvarom här är fråga, då denna dels borde redogöra för hufvudsakligen de ekonomiska förhållandena mera ingående, än som i nyssnämnda sammandrag lämpligen torde kunna ske, dels ock skulle, i förekommande fall, meddela endast preliminära uppgifter, hvilka naturligtvis ej kunna ifrågakomma i sammandraget.

Ett exempel på en publikation af i viss mån liknande beskaffenhet föreligger i en samling uppgifter till belysande af den ekonomiska ut-

vecklingen och statsfinansernas ställning i Norge, hvilken af det nu församlade stortingets budgetkomité utarbetats och blifvit af trycket utgifven såsom »Dokument n:o 57» i stortingsförhandlingarna. I denna publikation meddelas dels för det sista år, för hvilket uppgifter kunnat åstadkommas, och dels för en följd af föregående år statistiska uppgifter i följande ämnen: 1) folkmängd, äktenskap och utvandring; 2) handelsomsättningens värde samt bruttofrakter i utrikes fart; 3) fabriksdrift; 4) värdet å den i allmänna brandförsäkringsinrättningen försäkrade egendom; handelsflottans tonnage; 5) medeltal af löner per år och per dag; 6) genomsnittspris å jordegendom; 7) bankernas vaxelporföljer; 8) Norges banks metallfond och sedelcirkulation; 9) innestående medel å folioräkning m. m.; 10) statsinkomster, enligt budget och räkenskaper; 11) statsutgifter, enligt budget och räkenskaper; 12) ordinarie statsinkomster och -utgifter; 13) Norges statsskuld; 14) jernvägstrafikens ekonomiska resultat; 15) bevillningstaxerad egendom och inkomst; 16) kommunalskatt; 17) kommunernas skulder.

Då utskottet håller före, att en publikation af liknande beskaffenhet beträffande vårt lands ekonomiska förhållanden skulle vara till afsevärdt gagn, om den kunde komma till stånd, synes den af Andra Kammaren beslutade utredning derutinnan vara önskvärd, i följd hvaraf ock utskottet anser sig böra förorda bifall jemväl till senare delen af Andra Kammarens förevarande beslut.

Med åberopande af hvad ofvan anförts, hemställer utskottet,

att Första Kammaren måtte biträda Andra Kammarrens ifrågavarande beslut.

Stockholm den 4 maj 1901.

På utskottets vägnar:

C. NORDENFALK.

Herr *Cederberg* har begärt få anteckna, att han icke deltagit i detta ärendes behandling.